

Esimerkki Hannukaisen kaivoshanke

Hannukaisen kaivoshanke on esimerkki siitä, miten pitkittynyt lupaprosessi paljastaa sekä kaivosyhtiön että viranomaisten tekemiä virheitä. Ylläksen alueen asianosaiset ovat joutuneet kärsimään kaivosuhasta jo 17 vuotta, eikä loppua näy. Näihin virheisiin tulisi päästä puuttumaan uudessa kaivoslaissa heti hankkeen alkuvaiheessa.

Hannukaisen hankkeessa on kysymys erittäin suuresta rautakaivos-avolouhoksesta, jossa on sivutuotteena verraten pieni määrä kupari-kultarikastetta. Malmi on kauttaaltaan rikkipitoista laatua, jonka rikastaminen on vaativaa. Kaivoksen päästöt on siksi vaikea hallita.

Kaivospiiri on yhteensä n. 30 km² eli se vastaa kahta Helsingin kansainvälisen lentokentän kokoista aluetta. Hanke sijoittuu luontoarvoiltaan erittäin herkälle alueelle ja aivan luontomatkailualueen kupeeseen niin, että etäisyys kaivospiirin rajalta lähimpiin kiinteistöihin on vain 200 – 1000 m. Lähiasukkaiden ja useiden muiden haitankärsijöiden asianosaisuus ja kuuleminen on hakemusprosessissa raskaasti laiminlyöty. Hanke on Natura-alueiden ympäröimä. Jätevedet on tarkoitus johtaa putkella Muonionjokeen. Kaivoksen hiilijalanjälki on huomattavan suuri. Hankkeen on arvioitu tuovan Kolariin 300 suoraa työpaikkaa n. 17 vuodeksi ja 500 työpaikkaa kaksi vuotta kestävästä rakentamisen aikana.

Lupaprosessin historia

Asia tuli vireille Northland Mines Oy:n valtauksella v. 2005. Kaivospiirihakemus jätettiin ensimmäisen kerran 22.12.2010 työ- ja elinkeinoministeriölle. Tällöin hankkeeseen sovellettiin vanhaa kaivoslakia (1965). Yhtiö päivitti kaivospiirihakemuksen Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon 28.3.2013.

YVA-vaihe käynnistyi noin v. 2011. ELY-keskus hyväksyi sen v. 2014 siitä huolimatta, että se oli monelta osin puutteellinen [1].

Northland Mines:in emoyhtiö Northland Resources meni konkurssiin v. 2014, jolloin uudeksi omistajaksi tuli suomalainen Tapojärvi Oy v. 2015. Tässä yhteydessä perustettiin Hannukainen Mining Oy (Yhtiö).

Ympäristö- ja vesitalouslupahakemus jätettiin ensimmäisen kerran v. 2015. Ympäristölupa on kuulutettu jo kahteen kertaan johtuen sen suurista puutteista. AVI:n kehoituksesta yhtiö peruutti hakemuksensa joulukuussa 2020 keskeneräisyydestä johtuen. Uusi hakemus jätettiin AVI:lle 10.12.2021, mutta sitä ei ole vielä kuulutettu [2]. AVI:n päätös on odotetavissa aikaisintaan vuoden 2023 lopussa.

Yhtiö päivitti jo kertaalleen päivitetyn hakemuksen TUKES:ille 17.12.2015. Tässä sovellettiin edelleen vanhaa kaivoslakia. Kaivospiirihakemus kaatui hallinto-oikeudessa v. 2018 TUKES:in virheistä johtuen [4] (ei kuultu asianosaisia, vakavia virheitä yleisten ja yksityisten etujen turvaamisessa). Kaivoslupaa on haettu jo toisen kerran huhtikuussa v. 2022, nyt uuden kaivoslain (2011) mukaan [3]. Hakemus kuulutettiin toukokuussa 2022 siten, että muistutukset piti jättää

31.8.2022. Tässä vaiheessa ympäristölupaa ei ole edes kuulutettu, jolloin muistuttajat eivät tiedä hankkeen ympäristövaikutuksista.

Kaavapäätös tehtiin Kolarin kunnanvaltuustossa 10.5.2021 (äänin 15 – 6). Päätös oli monelta osin lain vastainen, jolloin asianosaiset joutuivat valittamaan siitä hallinto-oikeuteen. Päätös on odotettavissa syksyllä 2022. Palautus takaisin uudelleenlaatimista varten on erittäin todennäköinen.

Natura-lausunto on annettu jo kahteen kertaan, nyt se pitänee vielä kerran uudistaa.

Yhtiön hakemuksessa on ollut suuri määrä vakavia virheitä, joita sekä viranomaiset että varsinkin kansalaisten hankkimat asiantuntijat ovat tuoneet esiin. Yhtiö totesi alkuun, että kaikki prosessikemikaalit ”häviävät prosessissa”, jolloin näille ei tarvitse määrätä mitään päästörajoituksia [1 ja 2]. Lisäksi jäteveden koostumus oli kemian lakien vastainen, sitä yhtiö nyt on päivittänyt. Useiden raskasmetallien pitoisuudet nousivat moninkertaisesti.

Yhtiön lähtökohtana oli alun perin, ettei jätevesiä juurikaan tarvitse puhdistaa, koska luottavat Muonionjoen suureen laimenemiskykyyn. Hankkeen yhteisvaikutusarvio Ruotsin Kaunisvaaran kaivoksen kanssa on edelleen virheellinen.

Yhtiö pyysi AVI:a salaamaan vuonna 2017 laaditun koerikastusraportin, joka sisältää ympäristöarvioinnin kannalta tärkeitä tietoa, ja julkaisi väärää tietoa kemikaalikulutuksesta. Asiantuntija huomasi virheen, jonka yhtiö joutui korjaamaan. Asiasta tehtiin valitus hallinto-oikeuteen, joka totesi, että salaamisen perustelut olivat pätemättömät [5]. Yhtiö julkaisi raportin.

Lisäksi erityisesti Hannukaisen asukkaiden kuuleminen jätettiin alun perin tekemättä. Ylläksen alueen luontomatkailuyrittäjiä, joitten liiketoimintaa hanke haittaa, ei ole katsottu edes asianosaisiksi. Näin linjasi hallinto-oikeus kaivospiirihakemuksen kumoamispäätöksessään [4].

Kansalaisten asiantuntijoiden rooli tärkeä

Hannukaisen hanke on esimerkki, jossa **kansalaisten hankkimat asiantuntijat** ovat tuoneet esiin hakemuksen virheitä ja puutteita, jotka olisivat jääneet viranomaisilta huomaamatta. Näitä asiantuntijoita ovat ympäristöjuristi, kaivosalan professori, limnologi, kemian-, pohjavesi-, kalatalous-, kalastus-, pohjarakenne- ja porotalousasiantuntija jne.

Asiantuntijat ovat lausuneet kaivoksen prosessiasioista, vesien koostumusarvioista, kemikaalien, erityisesti ksantaattien vaikutuksista vesistöön ja kalastoon, pohjavesiin, sulkemissuunnitelmista jne.

Kansalaisten panos erityisesti tässä prosessissa on ollut keskeinen. Voidaankin perustellusti kysyä, onko oikein, että kansalaiset, jotka tahtomattaan joutuvat puolustamaan oikeuksiaan ja alueensa ympäristöarvoja, joutuvat maksumiehiksi? Ylläksen alueen yrittäjät ja muut asianosaiset ovat tähän mennessä käyttäneet yli 350.000 EUR edunvalvontaan.

Hakemuksia on uudistettu moneen kertaan. Lapin ELY-keskus kommentoi jo v. 2017 hakemuksia seuraavasti: Lukuisilla lisäselityksillä täydennetty Kolarin Hannukaisen kaivoksen lupahakemus on

edelleen puutteellinen, ristiriitainen ja sekava. Lisäksi kaivos vaarantaisi äärimmäisen uhanalaiseksi luokitellun meritaimenen lisääntymisen alueen vesistöissä.

Nyt Lapin ELY-keskus toteaa tuoreessa kaivoslupahakemuksen lausunnossaan 29.8.2022 edelleen, että uusien lupahakemusten puutteet ovat niin suuria, ettei ELY-keskus vieläkään pysty arvioimaan suunnitellun kaivostoiminnan vaikutuksia ympäristöön. Eli virheitä ei ole edes viidessä vuodessa saatu korjattua.

Sulkemissuunnitelmasta

Yhtiö on laatinut sulkemissuunnitelman osana kaivoslupahakemusta, mitä sinänsä voidaan pitää erittäin hyvänä asiana. Yhtiö kuitenkin katsoo, että vain osalle vaarallisiksi luokitelluille jätteille tarvitaan tiiviitä pohja- ja peittorakenteita. Siitä puuttuu suunnittelujänne, eli mille ajanjaksolle rakenteet on suunniteltu. Asiantuntijan mukaan esitetyt pohja- ja peittorakenteet on väärin suunniteltu, eivätkä ne tule kestävänsä pitkään [8]. Yhtiö arvioi, että veden aktiivinen käsittely ja johtaminen voidaan lopettaa 5 vuotta sulkemisen jälkeen. Tarkkailu päättyisi Yhtiön mukaan 30 vuotta sulkemisesta. Tämän mukaan sulkemiskustannukset on laskettu. **Päästöt eivät kuitenkaan siihen pääty, vaan jatkuvat hamaan tulevaisuuteen, eli vastuu siirtyy silloin yhteiskunnalle, mitä EU pitää luvattomana tukena yhtiölle.**

Vaikutukset aluetalouteen

Kolarin tärkein elinkeino on matkailu. Se vastaa huomattavasta määrästä Kolarin verotuloista ja työllisyydestä. Koska kaivoshanke loukkaa vakavasti luontomatkailua ja poronhoitoa, se on johtanut suhteiden konfliktoitumiseen alueella. Kaivos tulee yksinkertaisesti liian lähelle, siksi yhteensovittaminen ei ole mahdollinen. Kolarin kunta teetti aluetalousselvityksen GAIA Consulting:illa vuonna 2017, jonka tulos oli, että **sen minkä kaivos tuo, matkailu menettää** [7]. Yhtiö on esittänyt, että rauta, jota tässä louhitaan, tarvitaan Suomen metalliomavaraisuuden parantamisessa. Tosiasia on, ettei kukaan Suomessa käytä Yhtiön valmistamaa rautajauhetta eli se pitää viedä ulkomaille, ensisijassa Kiinaan. SSAB:n Raahen tehdas käyttää vain pelletöityä rautarikastetta.

Kaivoksen hiilijalanjälki

Hannukaisen kaivoksen hiilijalanjälki on huomattavan suuri. Kokonaiskaivannaismäärästä vain 4% on puhdasta rautaa. Samaa rautaa saa louhittua murto-osa CO₂-päästöillä muualla, esimerkiksi LKAB:lla Ruotsissa tai maailman suurimmissa rautakaivoksissa Brasiliassa ja Australiassa. Hannukaisen kaivoksen hiilidioksidipäästöt vastaisivat enimmillään lähes 1% koko Suomen CO₂-päästöistä. Katso taulukko 1.

CO ₂ päästöt yhteensä				
Lähde			Minimi CO ₂ , t/a	Maximi CO ₂ , t/a
Tieliikenne		YVA 11.5.11	2 827	2 827
Liikkuva kalusto		LRS lask	55 333	55 333
Rautatie		YVA 11.5.11	49 406	118 049
Rautuvaaran lämpölaite		YVA 11.5.11	8 339	17 668
Hannuklaisen lämpölaite		YVA 11.5.11	3 862	7 927
Räjähdysaineet		YVA 11.5.11	2 347	2 347
Sähkön käyttö 48 MW*0,9		LRS lask	33 680	227 059
Yhteensä			155 795	431 210

Taulukko 1. Päästö 17 vuodessa yhteensä 2,6 – 7,3 Mt CO₂ (sähkön käyttö perustuu Motivan CO₂-kertoimiin [6]). Luvut perustuvat Yhtiön hakemuksiin. Päästö vastaa 0,3 – 0,9% koko Suomen CO₂ päästöistä v. 2021 tasossa.

Syitä kaivosten lupaprosessien pitkittymiseen

Kaivosten lupaprosessien pitkittyminen ei ole kenenkään etu. Ensisijainen syyllinen pitkittymiseen on kuitenkin usein kaivosyhtiö itse. Näitä syitä ovat esimerkiksi, että lähdetään liikkeelle keskeneräisellä hakemuksella ja pyritään pääsemään mahdollisimman vähällä mm. jätevesien käsittelyssä. Vaikutuksia yleiseen ja yksityiseen etuun vähätellään. Lisäksi, kun tavoitellaan mahdottomia hankkeita, jotka eivät voi onnistua luonnon, luontomatkailun, ihmisten terveyden ja turvallisuuden, paikan tai muun syyn takia, käydään kaikki oikeusasteet läpi.

Espoossa 7.10.2022

Leif Ramm-Schmidt

DI, kemia, erikoisala teollisuuden vaativien jätevesien käsittely

Viitteet:

1. Northland Mines Oy, HANNUKAISEN KAIVOSHANKE Ympäristövaikutusten arviointiselostus, 9.8.2013
2. Hannukainen Mining Oy, Ympäristölupahakemus 10.12.2021
3. Hannukainen Mining Oy, Kaivoslupahakemus 29.4.2022
4. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös 1.4.2020, päätösnumero 20/01118/1
5. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös 24.4.2020, päätösnumero 20/0220/1
6. Motiva, Sähkön käytön hiilidioksidikerroin: <https://www.motiva.fi/ratkaisut/energiankaytto-suomessa/co2-paastokertoimet>
7. Gaia Consulting, Kolarin aluetaloudellinen arviointi, 6.6.2017
8. Asiantuntijalausunto pohja- ja peittorakenteista, Peter Brandt ja Jouni Sarkkila 11.9.2022

Valtava kokoluokka

- Kaava-alue 86 km² (Puolet Helsingistä)
- Kaivospiiri 29,5 km²
- Avolouhokset 2,8 km² (yhtä suuri kuin AITIK)
- Euroopan suurin rautakaivos-avolouhos
- Toiminta-aika-arvio 17 vuotta

Etäisyydet kaivospiirin rajalta

- Kansallispuisto 9 km
- Äkäslompolo 7 km, lähimmät mökit 4 km, Ylläsjärvi 11 km
- Hannukaisen loma- ja vakinaiset asunnot 170 - 1000 m, eli lentokivien vaara-alueella (45 asuntoa)
- Äkäsjoki 150 m, Kuerjoki 200 m
- Lentokivien vaaravyöhyke n. 1000 m

Louhintamäärät kaivoksen elinaikana

- Malmia (Fe + Cu + Au) 115 Mt (Miljoonaa tonnia)
- Sivukiveä eli jätettä 370 Mt (n. 50% mahd. happoa muodostavaa)
- Irtomaata 75 Mt
- Rikastehiekkaa 75 Mt
- **Raudan osuus vain 4% kaivannaismäärästä, jätettä 96%**
- Räjähdysaineita 170.000 t
- Hiilijalanjälki jopa > 7 Mt CO₂

Prosessi – luvut vuositasolla

- Rautarikaste (69-70% puhtaus) 2 – 2,5 Mt/a
- Kupari- kultarikaste 20 – 60.000 t/a
- Kemikaalikäyttö prosessissa 32.000 t/a, muut aineet 236.000 t/a
 - ✓ Rikkihappo 14.000 t/vuosi
 - ✓ Ksantaatit 3.705 t/vuosi (Suomen suurin käyttäjä)
- **Jätevettä** 10,9 – 13,5 Mm³/a (Muonionjokeen)
- **Työllisyys:** 500 henkeä rakentamisen aikana ja 300 toiminnan aikana

YLE-uutinen 2.10.2017

Viranomaisen tiukkana: Ylläkselle kaavaillun kaivoksen "puutteellinen ja ristiriitainen" lupahakemus hylättävä

Lukuisilla lisäselityksillä täydennetty Kolarin Hannukaisen kaivoksen lupahakemus on ely-keskuksen mukaan edelleen puutteellinen, ristiriitainen ja sekava. Lisäksi kaivos vaarantaisi äärimmäisen uhanalaiseksi luokitellun meritaimenen lisääntymisen alueen vesistöissä.

ELY:n Kalatalousyksikön lausunto

– Siihen sisältyy merkittäviä riskejä. Tässä hakemuksessa ei ole pystytty osoittamaan, miten riskit eliminoidaan. Ja kaiken kaikkiaan tuon kokoluokan kaivos tuohon paikkaan sijoitettuna on kalataloudelle ja erityisesti meritaimenelle erittäin suuri riski, Lapin ely-keskuksen kalatalouspäällikkö Pentti Pasanen sanoo.

Suomen Kuvalehti 10.4.2018 Petteri Lindholm

Ylläkselle suunnitellun kaivoksen lupahakemuksesta paljastuu karkeita virheitä – suojeltu lohijoki uhan alla

Suurimmat epäselvyydet liittyvät ympäristölle myrkyllisen ksantaatin määrään.

B 8 HELSINGIN SANOMAT LAUANTAINA 16.11.2019

TALOUS

Politiikan ja talouden toimitus
Esimies: Jussi Pullinen
hs.talous@hs.fi +358 9 122 2682

Kaivokset: Hannukainen Mining on lupailut Äkäslompoloon työllisyyden kasvua

Kaivosyhtiön luvanhausta tuli vuosien pompottelu

Viranomaiset ovat arvostelleet Hannukainen Miningin hakemusta monien täydennysten jälkeenkin. Vastustajien mielestä kaivos tuhoaisi luonnon, kannattajien mielestä se toisi työpaikkoja.

YLE-uutinen 7.9.2022

Lapin ely-keskus: Maanjäristykset riski kaivosten jätepadoille Lapissa

Lapin ely-keskus pitää Hannukainen Mining Oy:n uusien lupahakemusten tietopuutteita niin suurina, ettei viranomainen pysty arvioimaan suunnitellun kaivostoiminnan vaikutuksia ympäristöön. Rajajokikomissio on huolissaan ksantaateista.